

Beretning for Gjern Natur for 2023

Vi har igen i 2023 haft et aktivt år i Gjern Natur, vi startede året med et par chokoladevandring, først i Gjern i samarbejde med Gjern Bageri, hvor der deltog 130 personer på tur rundt om Anlægget og over den meget vandfyldte Gjern Å.

Årets anden chokoladevandring løb af stabelen i og omkring Sorring, hvor de godt 120 deltagere på en knap 7 km lang rute kom forbi både naturområder og byområder. Undervejs var der indlagt en pause til indtagelse af hjemmelavet chokolade og boller hos Gitte, og Karsten havde beredvilligt stillet sin garage til rådighed, så man her kunne nyde sin forfriskning og evt selskab fra andreman eltagende grupper.

Tak til lodsejere i begge områder for at stille adgangsveje og markskel til rådighed, så man kunne komme rundt.

Gjern Naturs årlige generalforsamling blev afholdt i februar, og efterfølgende holdt Peter Mohr Christensen, Museum Silkeborg, foredrag om mange af de oldtidsfund, der var blevet gjort i foreningens område. Der var især mange fund i Grauballeområdet, men stadig har man ikke kunnet lokalisere det sted, hvor Grauballemanden formodes at have levet ca 200 år f. Kr.

Der var også fund ved Sminge Sø, hvor Gudenåens udløb fra søen gav en god placering af en bosætning tilbage i tiden. Her ved udløbet var der masser af fiskemuligheder og mange fugle, der kunne give føde til datidens befolkning.

I Voel og ved Tingbakken i Gjern var der også gjort flere fund. Der var også en del detektorfund fra området, hvor private har gjort fund, der er registreret eller afleveret til museet. De mange fund tyder på, at hele vores område også tilbage i tiden har været et godt sted at bosætte sig.

Omkring 65 deltog i generalforsamlingen.

I forårets livestreaminger fra Aarhus Universitet kunne man bl.a. høre om, hvordan man gennem boringer i Grønlands indlandsis forskede i tidligere tiders klimaændringer, blive klogere på nogle af de mange arter af kaffeplanter og høre om hvordan et par kopper kaffe om dagen kunne nedsætte ens risiko for diabetes og forskellige hjerte- kar- sygdomme, i stjerneverdenen høre om, hvordan man ved at studere stjernernes lydbølger, kan få viden om en stjernes alder, størrelse og lysstyrke.

De 25 deltagere fik en grundig indføring i myrernes verden og opdagede her nogle meget velorganiserede myresamfund. Allerede længe før menneskeheden betrådte vores klode, havde myrerne opfundet landbrug, så de kunne fremavle foder til eget forbrug og holde husdyr i form af f. eks. bladlus. Der blev også fortalt om slaveri og statskup, om myrehuler så dybe som 8 meter ned i jorden og tuer op til 2-3 meter over jorden.

Fremtidig brug af myrer til bekæmpelse af skadedyr som et alternativ til pesticider blev også berørt.

At myrer også kan være en spiselig delikatesse, fik deltagerne lejlighed til at afprøve, idet vi kunne smage orange myrer i pausen.

Affaldssortering har for alvor bidt sig fast, så i marts besøgte vi Silkeborg Kommunes affaldsstation på Tietgensvej for at finde ud af, hvad der sker med vores affald, når først skraldefolkene har tømt vore containere over i deres biler. Der blev fortalt om de mange forskellige affaldstyper og hvorledes de hver især bliver behandlet og kommer videre.

Der er også en del affald, der slet ikke er ”affald”, men ender i genbrugsbutikken, hvor der omsættes for omkring 4. mio kr om året. Mange af aftnens ca 50 deltagere fandt da også ting de ikke kunne undvære længere.

Først i april var det tid til den årlige affaldsindsamling, og mange har været afsted for at hjælpe med at holde naturen ren. Der blev samlet ind i Voel, Grauballe, Sminge, Fårvang, Skorup, Horn, Sorring/Toustrup, Resenbro og Truust. Rigtig mange er flittige til at møde op, men mange samler

også affald i årets løb. Mange tak for hjælpen til alle frivillige indsamlere og til sponsorer for forfriskninger til deltagerne. Desuden tak til de lokalråd og borgerforeninger, der har været samarbejdspartnere på projektet.

Børnene fra børnehaven Naturli'vis Troldbjerg samlede også affald ind og som belønning blev der uddelt flødeboller. Det er en af formandens fornøjelige opgaver at stå for.

Præmien for det mest mærkelige fund gik til Jacob og Karina i Sorring for fundet af en netværkstester, der i sine velmagtsdage har haft en værdi af ca kr 10.000.

10 maj havde vi alle mand i arbejde med 3 arrangementer på samme dag.

I Egedalsmosen havde 6 mand fra Ældre Sagens mandegruppe lyst til at begive sig ud for at få lidt frisk luft samt hjælpe os med at yde en indsats for naturen med rydning af uønsket vækst. Det blev til en hyggelig eftermiddag, hvor man til duften af den friske porse fik ryddet op og snakket. Det er især pil, birk og tørst, der skal fjernes for at give plads til de mere sjældne arter som porse, soldug, tranebær, tyttebær, hedelyng samt rosmarinlyng. Gjær Natur bød på sandwiches og forfriskninger. Tak for hjælpen til alle deltagerne.

Samme dag havde vi en udflugt for Karolinelundscentret i Gjær. Så i det fineste solskinsvejr begav vi os med beboere og hjælpere fra plejehjemmet ud på de små veje for at finde den nyudsprungne skov af bøgetræer. Det blev til en tur gennem Gjær Bakker, forbi Allingålyst til Alling Å-dal og forbi Hinge sø inden vi ad bagvejen kom til Kjellerup. Videre forbi hovedgården Aunsbjerg mod Lysgård med Æ Bindstouw og Lyshøj før vi kom til Dollerup bakker. Undervejs var der også mulighed for at se mange fine rapsmarker i fuld blomstring.

Ved Dollerup Bakker er der etableret boardwalks, så også kørestolsbrugere kan få en lille tur ud i den friske luft ved Gammel Hald.

Den medbragte frokostpakke blev indtaget ved naturcentret i Kongenshus Mindepark og for de gående var der mulighed for en tur ned i mindedalen.

For kørestolsbrugere var der mulighed for at se det hele lidt fra luften i udkigstårnet.

Sidst på eftermiddagen var den godt 20 deltagere tilbage i Gjær med mange oplevelser i bagagen. Gjær Natur havde sponsoreret turen i en liftbus, så både gående og kørestolsbrugere kunne deltage.

Dagen sluttede så med et besøg i Nørreådal med Jørgen Jørgensen, Viborg Kommune. Nørreådal, der strækker sig fra Viborg til Randers, har gennem de senere år været genstand for et stort genrejsningsprojekt, og Jørgen Jørgensen fortalte engageret de ca 20 deltagere om hele forløbet.

Der er tale om et samarbejde mellem rigtig mange lodsejere, Viborg Kommune, Københavns Universitet og Naturstyrelsen. For at få et sådant projekt til at lykkes, er det vigtigt at der kan findes et dyrkningseget areal, der kan indgå i bytte for de engarealer, der ønskes taget ud af drift eller omlagt til mere ekstensiv drift. I denne specielle del af ådalen var der mulighed for at erhverve ca 400 hektar jord, der kunne indgå i en sådan byttehandel og det blev dermed et multifunktionelt jordfordelingsprojekt. De erhvervede engarealer samt nogle engarealer, der stadig ejes af forskellige lodsejere bliver nu afgræsset meget ekstensivt og vil med tiden overgå til mere moseagtige arealer.

I forbindelse med Sankt Hans blev der afholdt familiedage i såvel Gjær som Sorring, og Gjær Natur deltog med en stand begge steder. Det blev til mange hyggelige snakke med såvel medlemmer, ikke-medlemmer som kommende medlemmer.

Byfesten i Voel blev afholdt i starten af september, og her var Gjær Natur også på banen.

Til alle dagene havde vi lavet en lille naturquiz, så der var lidt for børnene at blive klogere på.

I samarbejde med Sankt Hansudvalget i Gjern blev der arrangeret en familievenlig cykel/vandretur ud ad banestien i Gjern mod Troldbjerg. Herfra gik de omkring 25 deltagere op til toppen, hvor historien om Rumle blev læst og efterfølgende serverede Gjern Natur en lille forfriskning i form af trolledrik til deltagerne.

Sommerens busudflugt gik i år til Limfjordsøen Livø. Fra Rønbjerg sejlede man over til den lille havn på Livø og herfra gik de godt 50 deltagere op til Livø by. Nogle valgte herfra at se øen på egen hånd, mens andre fulgte med Margaret rundt på en ca 5 km lang guidet tur på den nordlige del af Livø. Vi kom gennem mange forskellige områder, idet næsten alle naturtyper er repræsenteret på øen. Vi gik over heden, gennem skoven, til de stejle skrænter, så et enkelt dådyr, besøgte troldeskoven og hørte om det økologiske landbrug på Livø. Efterfølgende var der lejlighed til selv at se lidt på de to udstillinger om Livø, besøge staldbygningerne eller nyde en forfriskning fra øens cafe.

Sejlturen på Tange Sø er blevet en tradition, så mange tak til alle skipperne fra Ans Sejlklub, der velvilligt stiller sig selv og deres skibe til rådighed for Gjern Naturs medlemmer, så man på en aftensejls i august kan nyde turen på søen og de mange mere eller mindre troværdige fortællinger, der dukker op i aftenens løb.

Desværre artede vejret sig ikke fra sin bedste side, da der var indbudt til et par hyggelige arbejdstimer i Egedalsmosen. Et vejrvarsel om skybrud og tordenvejr satte en stopper for denne aktivitet, men vi håber I er friske på at deltage igen i 2024, når vi beder om hjælp til arbejdet.

I slutningen af august var omkring 40 deltagere fra nær og fjern på skovtur med Poul Erik Thystrup fra Silkeborg Kommune

Turen gik fra kommuneplantagen op til Gjern Naturs gule rute og fulgte denne ned til Egedalsmosen. Undervejs fortalte Poul Erik om de forskellige skovtyper, vi så. Her var både gammelt, fredet egekrat og områder med skovfyr, ligesom store eksemplarer af bævreasp blev passeret. Vejret artede sig flot, så ikke en vind kunne få løvet på bævreaspen til at vibrere.

Nede i Egedalsmosen kom vi til en helt anden type bevoksning, hvor den fugtige jordbund gav mulighed for vækst af birk, ene og masser af tørst-buske. Ude i selve mosen er der mest hedelyng, tranebær, soldug, benbræk og masser af blåbær og mosebølle.

På den anden side af mosen kom vi til store eksemplarer af douglasgran og mere udpræget skovdrift på de stejle skrænter.

Mange spørgsmål blev besvaret undervejs og turen sluttede med en lille forfriskning.

Efterårets livestreaminger bød på emner som truede insekter, forskning i DNA og antistof og antiverden. Især emnet om de truede insekter passede fint i tråd med Gjern Naturs projekt omkring insektvolde samt om at øge mængden af insekter og fugle i private have. Her vil jeg lige nævne, at der igen i år er mulighed for at få gratis vildengblanding til sin have. Frøposerne er klar til afhentning her ved generalforsamlingen eller ved vore kommende arrangementer.

Vores projekt omkring etablering af insektvolde er også i årets løb blevet udvidet med endnu en af slagsen hos en lokal landmand og det er stadig muligt at få frø til insektvold samt tilsåning af samme gratis fra Gjern Natur. Siden 2023 har insektvolde hos landmænd kunnet indgå som en del af de obligatoriske 4% ikke-produktive GLM 8-arealer, der kræves hos landmændene.

Gjern Natur har for nogle år siden deltaget i et projekt omkring rydning af uønsket vækst i Anlægget i Gjern. Nu var det blevet tid til at kigge på stedet igen, så i samarbejde med Gjern Borgerforening blev der ryddet bevoksning, genfundet trappe og ryddet op på en del af stierne, så området igen ser præsentabelt ud og er blevet mere farbart.

Gjern Borgerforening bød på forplejning til deltagerne dagen igennem, tak for det og tak til

deltagerne for at give en hånd med.

Årets sidste aktivitet var et genbesøg på Horn Cider, hvor Kristoffer Vangsø fortalte historien om stedet og produktionen. Det hele startede på familiens gård i Horn, hvor Kristoffer lod hjemmelavet æblesaft gære. Familien brød sig ikke om det, men en dag gik turen til Restaurant Piaf i Silkeborg og de var meget begejstrede. Herfra tog det hele fart og nu producerer Kristoffer mange slags cider og æblevin. Efter at have hørt om processen skulle vi ind i varmen og smage resultatet. Vi fik serveret rigtig dejlig tapas og dertil forskellige cidere og æblevine, som Kristoffer fortalte om.

Det var den mere synlige del af Gjær Natur, men bag kulisserne foregår der også meget.

Vores største projekt i 2023, som vi allerede startede i 2022, har været en godkendelse fra landbrugsstyrelsen til opkøb af naturarealer til fremtidig beskyttelse af området. Efter mere end et års behandlingsperiode blev foreningen endelig godkendt til at måtte opkøbe arealer med henblik på naturbeskyttelse. Det er et projekt, der er udsprunget af den arv, vi modtog for nogle år siden og som vi tror er i tråd med Hegård Møllers ånd og kærlighed til naturen.

Vi har således også været i stand til at finde en lodsejer, der vil afstå et areal til os og fra 1.1 2024 er Gjær Natur og dermed I som vore medlemmer blevet ejer af en af lodderne i Egedalsmosen. Det er en lille lod på 0,6ha, men noget, som vi håber kan være en begyndelse. Hele købsprocessen er dog endnu ikke afsluttet, lige p.t. arbejder Silkeborg Kommune på en udstykningstilladelse, men vi regner med, at alle de retslige dokumenter falder på plads efterhånden.

Fremover er det således ikke nødvendigt at købe naturbeviser, hvor man støtter et naturprojekt langt fra vores område eller et hjørne af en regnskov i Langtortan. Nu kan man ved at være medlem af Gjær Natur støtte naturbevarelse på lokalt plan.

På sigt håber vi, det kan blive til et lidt større areal, men det afhænger selvfølgelig af, om vi kan finde egnede arealer samt villige sælgere samt af foreningens økonomi.

Når vi næste gang har arbejdsdag i Egedalsmosen, (den 4.maj) håber vi således, at I vil møde op og være med til at udføre det rydningsarbejde, der kræves for at holde området i god moseagtig stand. Det er Jeres eget areal, der plejes, hvilket forhåbentlig kan give en øget naturglæde. Jo mere mose, jo bedre for klimaet, da mosejord binder betydeligt mere CO₂ end f. eks. skov.

Undervejs i dette projekt med godkendelse har vi haft en kontakt til øvrige lodsejere i Egedalsmosen og der er blevet udformet en deklaration, der på mere formelt vis giver Gjær Natur adgang til pleje af arealerne samt adgang til stietablering, som allerede er sket. Der har indtil nu kun været en mundtlig aftale, men da der er sket et par handler af lodder, opstod et behov for en mere konkret formalisering af samarbejdsaftalen. Når vi holder arbejdsdag i Egedalsmosen, er det således ikke kun Gjær Naturs eget areal, der plejes men også de øvrige arealer omkring.

Som det vil kunne ses af regnskabet, er Gjær Natur i 2023 gået ned i medlemstal, men vi må nok også erkende, at vi i modsætning til mange andre foreninger har været begunstiget af den overståede epidemi, hvor der var virkelig stor tilstrømning til især vore chokoladevandring, hvilket gav rigtig mange medlemmer, nogle af mere permanent karakter, andre mere flygtige. Vi ser det derfor ikke som noget faresignal, at vi slutter året med "kun" 466 medlemmer.

På Troldbjerg har vi sammen med andre været involveret i en ny oplevelsessti som Silkeborg KFUM ønskede at etablere. Vi har lavet blomsterbed af vildengfrø og der skal etableres en insektvold til foråret.

Der er pakket og uddelt et par kg vildengblanding til vore medlemmer, der har fået fine blomsterbede til gavn for insekterne i haven.

Til vores projekt skraldespand har vi erhvervet flere skraldespande, så hvis nogen har mod på at

pas en skraldespand og har et passende sted til den, sætter vi gerne flere op. Lige nu har vi mange i Gjern og i Sorring-områderne, men andre områder må meget gerne være med.

Vi er ved at få lavet en video med troldehistorien om Rumle. Det er GjernLokalTV, der arbejder på sagen og de har været i gang med diverse optagelser. F. eks. har de fået nogle meget fine oversvømmelsesbilleder omkring Gjern Å på det sidste. Vi håber videoen bliver færdig til sommer.

Der er passet og plejet stier, malet og opsat nye pæle og udskiftet skilte. I Store Lyngdal er stien/vejen afrettet efter besøg af skovmaskine. I Egedalsmosen har vi hævet den ene sti, så man igen – ved normale vejrforhold – kan gå tørskoet rundt på stien. Kildedalen er ryddet for især tørst og bregner, så man igen kan se hesteskoefaconen i bunden af dalen.

Vores sti til Grauballemandens fundsted er blevet en del af Eriksborgstien, som Silkeborg Kommune har lavet. Det kniber dog med, at kommunen vil tage deres del af vedligeholdelsen. Det var planen, at Gjern Å-stien skulle renoveres i efteråret 2023 med nye broer og planker, men indtil videre har det ikke været muligt pga vand.

Hvis I oplever mangler eller problemer på vore stier, giv gerne besked, vi kan ikke selv være alle steder hele tiden.

Vi har et samarbejde med Teltgruppen i Fårvang omkring shelters ved Fårvang Skovsø. Efter ønske fra Gjern Natur skal kommende shelters sættes længere væk fra søen, så overnattende gæster ikke forstyrrer de rimeligt sjældne taffelænder samtidig med, at der kan blive mere ro omkring shelterne for de overnattende gæster. Gjern Natur vil gerne levere et par bord/bænkesæt til området, når shelterne bliver sat op.

Vi havde allerede i 2022 en kontakt til Silkeborg Kommune for at få en del af skovsøen i Fårvang gravet op, så der kunne blive et åbent vandspejl til bl. a. svanerne og til taffelænderne. Arbejdet blev udført i slutningen af 2023.

Fra Voel-Sminge Lokalråd vil man gerne have et samarbejde med Gjern Natur, foreløbig har det udartet sig i vores sidste arrangement, chokoladevandringen i og omkring Voel.

De kommende aktiviteter byder på et spændende foredrag med Emma Østergård, der besteg Mount Everest som Danmarks yngste, kvindelige bjergbestiger. Det er 26.2 sammen med Gjern Aftenskole. Kun for medlemmer, men det er en formssag.

Den 27.2 skal vi på jagt efter den perfekte vejrudsigt, et livestreamet foredrag og den 8.3 skal vi sammen med Bente Sørensen, biolog ved Silkeborg Kommune besøge Sillerup Væld, som er blevet genskabt.

12.3 er der igen livestreaming med emnet Hvor længe kan vi og vores celler leve?

21.4 er der affaldsindsamling og 4.5 inviterer vi til arbejdsdag i Egedalsmosen. Vi arbejder også på en tur til Stenholt Skov til sommer og der kommer flere aktiviteter til. Hold øje med vores hjemmeside og de udsendte nyhedsbreve.

Tak til vore medlemmer for den store opbakning, I giver os med at melde Jer ind i foreningen og deltage i arrangementerne og tak til alle de lodsejere, vi arbejder sammen ved mht adgang til Jeres arealer. Tak til bestyrelsen for et godt og konstruktivt samarbejde i året løb.